

Ukrainy"; In Iure, Book 1: Obshchee uchenie o prave (Kriticheskii analiz obshchepравovyykh poniatiy), Part I, p. 41 and following. **8.** Marx, K., & Engels, F. (n.d.). Soch., Vol. 12, p. 728. **9.** Yushchik, A. I. (2013). Dialektika prava, Book 1: Obshchee uchenie o prave (Kriticheskii analiz obshchepравovyykh poniatiy), Part I, pp. 112–113. **10.** Stuchka, P. I. (n.d.). Nazvana pratsia, p. 64. **11.** Marx, K., & Engels, F. (n.d.). Soch., Vol. 12, pp. 710–711. **12.** Marchenko, M. N. (2006). Problemy teorii gosudarstva i prava. Moskva: TK Velbi, Prospekt, p. 5. **13.** Rassolov, M. M. (Ed.). (2004). Teoriia gosudarstva i prava (2nd ed., revised and expanded). Moskva: IUNITI-DANA, Zakon i pravo, pp. 6–7. **14.** Protasov, V. N. (2001). Teoriia prava i gosudarstva. Problemy teorii prava i gosudarstva (2nd ed., revised and expanded). Moskva: Iurait-M, pp. 8–10. **15.** Nersesians, V. S. (Ed.). (2001). Problemy obshchei teorii prava i gosudarstva. Moskva: Norma, pp. 2–6. **16.** Yavich, L. S. (1976). Obshchaia teoriia prava. Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta, pp. 7–8. **17.** Yushchik, O. I. (2017). Metodolohichna paradyhma naukovoho piznannia prava. *Journal "ScienceRise: Juridical Science"*, № 2(2), pp. 14–20. **18.** Yushchik, O. I. (2021). Teoriia prava proty prava teorii. Chasopys Kyivskoho universytetu prava, № 4, pp. 205–211. **19.** Yushchik, O. I. (2022). Pro "postklasychu teoriyu prava" ta ii naukovu novyznu. *Pravo Ukrainy*, № 2, pp. 9–20. **20.** Yushchik, A. I. (n.d.). Dialektika prava, Book 1: Obshchee uchenie o prave (Kriticheskii analiz obshchepравovyykh poniatiy), Part II, p. 682. **21.** Yushchik, A. I. (2021). Dialektika prava, Book 2: Pervobytnoe pravo (Ocherk teorii proiskhozhdeniia prava). Kyiv: Parlamentskoe izd-vo, 864 p.

Yushchik O. I. Criticism of the class theory of law

The article critically examines the general concept of law from the standpoint of a class approach. The class theory of law proposed by the famous legal scientist P. Stuchka is characterized. A critical assessment of the characteristics of the last similar class theory of E. Pashukanis, who does not distinguish between the method of knowledge of the commodity exchange relationship and the legal relationship, is provided. It was also noted the erroneous application of the class approach in defining the concept of law by other legal theorists of the Soviet period. A fundamental error in the methodology of knowledge of law has been identified, which is connected with the absolutization of the class approach by extending it to the knowledge of law in a classless society.

In this connection, the lack of modern definitions of the concept of the state as a phenomenon of class society in the relationship between this concept and the concept of law is noted. The need to connect the concept of the state not with law in general, but only with one type of law, the law of class society, which is legal law, is emphasized.

The negative impact of the absolutization of the class approach in the knowledge of law on the development of the scientific theory of law, which is experiencing a crisis of legal understanding at the current stage, is indicated, as well as on the definition of the subject of legal science, regarding which there is still no unified understanding. It is claimed that a fundamental error in the definition of the indicated subject of legal science is the replacement of the concept of legal law in its connection with the state by the concept of law as such, i.e., the specific concept of law by its generic concept. Emphasis is placed on the need to develop knowledge about law from the standpoint of the dialectical theory of law, which considers the need for a class approach only in relation to one type of law, namely legal law.

It is claimed that the subject of legal science is the state in its connection with legal law.

Key words: class theory of law, class approach, methodology of law, subject of legal science, legal law, dialectical theory of law.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-131-139

УДК 340.1+343.97

В. І. ТИМОШЕНКО,
доктор юридичних наук, професор*
ORCID: 0000-0003-2947-5627

ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПРОТИПРАВНУ ПОВЕДІНКУ

Обґрунтовується, що основними напрямками правового впливу юридичної відповідальності на суспільні відносини та свідомість правопорушника є її превентивна та каральна функції. Можливості запобігання правопорушенням залежать не лише від негативної, а й від позитивної юридичної відповідальності, яка слугує створенню впорядкованого стану суспільних відносин, а мета запобігання правопорушенням досягається насамперед у процесі регулювання за допомогою обов'язків, заборон, дозволів та заохочень.

Ключові слова: юридична відповідальність, протиправна поведінка, правопорушення, правовідносини, примус, обов'язок, держава, право.

Tymoshenko Vira. The influence of legal responsibility on illegal behavior

It is substantiated that the main directions of the legal influence of legal responsibility on social relations and the consciousness of the offender are its preventive and punitive functions. The possibilities of crime prevention depend not only on negative, but also on positive legal responsibility, which serves to create an orderly state of social relations, and the goal of crime prevention is achieved primarily in the process of regulation with the help of duties, prohibitions, permits and incentives.

Key words: legal responsibility, illegal behavior, offense, legal relations, coercion, obligation, state, law.

Вступ. Актуальність теми статті зумовлена сукупністю ряду факторів, що визначають важливість правової поведінки для суспільства та її залежність від юридичної відповідальності. Як відомо, нині у правовій поведінці неухильно зростає частка протиправних діянь, що зумовлено істотним ускладненням політичних, соціальних, майнових, фінансових та інших відносин, пов'язаних із фундаментальними перетвореннями в усіх сферах суспільного життя в нашій країні, а також війною, розв'язаною росією проти України. Зростання кількості кримінальних правопорушень актуалізує й проблему юридичної відповідальності. До того ж не кожен правопорушник отримує відповідне покарання. Безкарність породжує нові злочини, підриває правопорядок і стабільність у суспільстві. Саме юридична відповідальність виступає гарантом від безправ'я, сваволі, є дієвим фактором системи стриму-

* Tymoshenko Vira, Doctor of Law, Full Professor

© В. І. Тимошенко, 2024

вань та протиправ і сприяє забезпеченню реалізації прав і свобод людини та громадянина. Головною метою юридичної відповідальності є впорядкування (регулювання) суспільних відносин та запобігання правопорушенням.

Сучасне розуміння юридичної відповідальності передбачає відповідальність конкретної людини, правопорушника, але також охоплює й відповідальність держави перед громадянином, її посадових осіб та органів. Однак натеper ряд законоположень щодо відповідальності, насамперед корупціонерів, далеко не завжди виконуються, можемо спостерігати багато випадків непритягнення винних до відповідальності. Свідченням цього є численні корупційні скандали, які закінчуються тим, що корупціонер зник за межами України. Відповідно важливим буде виявити зв'язок безвідповідальності та правопорушень, запропонувати рекомендації щодо недопущення таких ситуацій. Ця проблема не може бути вирішена в межах однієї статті, а її поетапні розробки мають бути корисними для створення сучасної загальної теорії юридичної відповідальності, на яку спиратимуться галузеві теорії юридичної відповідальності, що в сукупності забезпечать належну реалізацію прав і свобод людини і громадянина та справедливість.

Стан дослідження. Різні аспекти юридичної відповідальності та протиправної поведінки вже досліджувались сучасними вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема в працях О. В. Скрипнюка, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, Ю. С. Шемшученка, Н. М. Батанова, О. В. Петришина, С. І. Максимова, П. М. Рабіновича, М. І. Козюбри, І. О. Кресіної, С. В. Бобровник, О. В. Зайчука та ін. До дослідження природи й сутності юридичної відповідальності вдавалась також Л. І. Каленіченко, яка розмежувала широкий і вузький підходи до визначення поняття юридичної відповідальності¹. Теоретико-правовий аналіз стадій розвитку механізму неправомірної поведінки провела І. Полонка². Вплив кримінальної відповідальності на правотворчий процес простежено в статті Ф. Рахмадія³. Відмінності між двома основними школами філософії кримінального права (ретрибутивізмом і консеквенціалізмом) щодо ризику (ненавмисного) покарання невинних дослідив П. Бистрановскі⁴. Названі автори розглядали певні аспекти юридичної відповідальності або ж її окремі види. Водночас поза увагою дослідників залишається проблема впливу юридичної відповідальності на подальшу поведінку правопорушника, її каральна та превентивна функції, що й зумовлює звернення автора до цієї проблеми.

Постановка проблеми дослідження. Нагальною потребою як юридичної науки, так і політико-правової практики, є зосередження уваги на тих загрозах і викликах, що виникають у сучасному світі через протиправну поведінку, якій запобігають завдяки юридичній відповідальності. **Предметом дослідження** є взаємозв'язок юридичної відповідальності та правової поведінки.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення взаємозв'язку та механізмів впливу юридичної відповідальності на протиправну поведінку, характеристика наслідків такого впливу. Для цього необхідно виконати

завдання: визначити сутність неправомірної поведінки та юридичної відповідальності; проаналізувати позитивну й негативну юридичну відповідальність; розглянути превентивну та каральну функції юридичної відповідальності. **Методологічною основою** статті став діалектичний підхід, що забезпечує об'єктивне та всебічне пізнання сутності як юридичної відповідальності, так і протиправної поведінки, їх взаємозв'язку та взаємного впливу. Використано також формально-логічний, системний, структурно-функціональний і конкретно-соціологічний методи.

Виклад основного матеріалу. Під неправомірною поведінкою розуміють таку поведінку, яка шкідлива для суспільства та особи, не відповідає правовим установленням і негативно оцінюється як державою, так і суспільством. Різновидами неправомірної поведінки є правопорушення, об'єктивно-протиправне діяння та зловживання правом. Так, правопорушення являє собою неправомірну поведінку деліктоздатного суб'єкта, діяння якого виражаються в порушенні норм права. Воно є суспільно шкідливим (небезпечним), протиправним, винним і таким, що призводить до юридичної відповідальності. Об'єктивно-протиправне діяння – це неправомірна поведінка, що є невинною, суспільно шкідливою (небезпечною), протиправною дією або бездіяльністю, яка зумовлює застосування примусових заходів. У визначених законом випадках особа, що вчинила таке діяння, зобов'язана відшкодувати заподіяну шкоду. Нарешті, під зловживанням правом розуміють дії, які завдають шкоду правам інших осіб або суспільству загалом, виходять за межі суб'єктивного права, що належить особі, хоча при цьому ці дії не заборонені законом або договором.

Юридичну відповідальність зазвичай розглядають як застосування до правопорушника заходів державного примусу, які передбачені санкцією відповідної юридичної норми, що проявляється у формі несприятливих наслідків особистого, організаційного чи майнового характеру. Ознаки юридичної відповідальності: це форма соціальної відповідальності; передбачена чинним законодавством; застосовується лише спеціально уповноваженими органами; є різновидом державного примусу, призводить до настання несприятливих наслідків для правопорушника; реалізується у встановленій законом формі; є наслідком правопорушення та інструментом забезпечення безпеки. Можна сказати, що юридична відповідальність настає у зв'язку з порушенням правового обов'язку, при цьому характер відповідальності визначається характером обов'язку. Юридичну відповідальність можна розглядати як специфічні правовідносини між правопорушником та державою. Змістом цих правовідносин є право держави призначати і реалізувати стосовно правопорушника покарання, закріплене в санкції відповідної правової норми, а також обов'язок правопорушника зазнати несприятливих наслідків за скоєне.

Юридична відповідальність має дві форми реалізації – добровільну та примусову. Зміст форм реалізації визначається дотриманням обов'язків чи

правопорушенням, заохоченням, схваленням чи покаранням, осудом, зазначенням несприятливих наслідків. Тобто юридична відповідальність може бути позитивною й негативною. Позитивна юридична відповідальність є добровільною, пов'язана з реалізацією обов'язкових до дотримання норм, реалізується вона в регулятивних правовідносинах, фактичним змістом яких є правомірна поведінка. Підстава такої відповідальності – юридичний факт, а саме зобов'язальна та заборонна норми права, які набрали законної сили. Негативна юридична відповідальність є ретроспективною. Вона реалізується в охоронних правовідносинах, змістом яких виступає право та обов'язок держави в особі уповноважених органів притягти до відповідальності правопорушника та змусити його зазнати несприятливих наслідків, передбачених порушеною нормою. При цьому має відбутися виправлення деформації правосвідомості правопорушника та формування настанов на правомірну поведінку.

Позитивне і негативне в юридичній відповідальності діалектично взаємопов'язані та безпосередньо спрямовані на запобігання правопорушенням, тобто вона виконує превентивну функцію. По-перше, дія заходів негативної відповідальності спрямована на забезпечення її позитивного прояву. Чим вище рівень відповідальності в позитивному сенсі, тим рідше має місце прояв негативної відповідальності. По-друге, позитивні прояви юридичної відповідальності спрямовані на формування майбутньої правомірної поведінки особистості, за якої вплив негативної відповідальності непотрібний. Основною метою позитивної відповідальності є створення упорядкованого стану суспільних відносин. Мета запобігання правопорушенням досягається у процесі регулювання за допомогою обов'язків, заборон, дозволів та заохочень.

Логічна структура превентивної функції така: об'єкти, суб'єкти; способи; мета і результат впливу. Залежно від суб'єктів і способів впливу в структуру превентивної функції входить індивідуальний превентивний вплив і загальнопревентивний вплив. Механізм впливу превентивної функції юридичної відповідальності можна відобразити за схемою: норма права, що встановлює юридичну відповідальність; засвоєння вимог суб'єктами юридичної відповідальності – правомірна поведінка, що реалізується у правовідносинах. У разі вчинення правопорушення механізм впливу буде іншим: правопорушення – обов'язок зазнати правообмежень, що передбачені санкцією порушеної норми; акт застосування юридичної відповідальності, що веде до звуження реальних можливостей вчинити нове правопорушення.

Юридична відповідальність впливає на суспільні відносини та свідомість правопорушника. Цьому слугує її каральна функція. Її ознаки: реалізація кари, що необхідна для виховання, запобігання, відновлення порушеного права; об'єктивація державного примусу в конкретних правообмеженнях; специфічні способи здійснення; несприятливі наслідки для правопорушника; суворо обмежена у часі.

Метою покарання, як відомо, є не катування і страждання правопорушника, а перешкодження прагненню винного заподіяти шкоду суспільству, утримання інших осіб від вчинення злочинів (запобігання злочинам)⁵. Тому слід застосовувати такі покарання та такі способи їх виконання, які, будучи відповідні вчиненому правопорушенню, справляли б найбільш відчутний і тривалий вплив на людину і не завдавали б правопорушнику значних фізичних страждань.

Головну мету покарання – недопущення скоєння нових злочинів – можна досягти різними способами. Нині популярною є думка, що цій меті сприяє збільшення термінів позбавлення волі та розширення можливості призначення покарання у вигляді позбавлення волі за злочини різного ступеня тяжкості. Вчинити новий злочин, перебуваючи в місцях позбавлення волі, досить проблематично. Однак ізоляція людини не усуває загрози рецидиву злочину після звільнення. Тривале ув'язнення породжує звикання, байдужість до умов ізоляції, отже, кримінальне покарання в принципі втрачає своє виховне та превентивне значення. А тому вчинення особою нових злочинів після тривалого перебування у виправній колонії є швидше правилом, ніж винятком. Нерідко новий злочин вчиняють зразу ж після виходу з в'язниці лише для того, щоб повернутись туди ж – у своє звичне середовище. Зрозуміло, що ізоляція правопорушника не може вирішити питання безпеки суспільства.

Як відомо, тюремне середовище може завдати шкоди психічному здоров'ю, видаляючи людей із суспільства і позбавляючи їх сенсу життя. Жакливі умови тримання у в'язницях часто є додатковим негативним чинником, що призводить до посттюремного синдрому, що схожий на посттравматичний стресовий розлад. Відповідно після відбуття покарання багато колишніх в'язнів страждають від психічних наслідків⁶. Теорія стресових процесів стверджує, що тюремне ув'язнення є стресором і потенційно може породжувати інші стресори, такі як погане фізичне чи психічне здоров'я. Зі стресорами можна впоратися різними способами, включаючи участь у злочині або втечу від дійсності за допомогою вживання наркотиків. Все це сприяє рецидивізму⁷.

Наслідки тривалої ізоляції від суспільства можна побачити на прикладі людей, яких у Японії називають хікікоморі. Вони уникають натовпу, місяцями не виходять із квартири, своє спілкування обмежують членами родини, тобто свідомо залишають соціум, прагнуть повного усамітнення і задовольняють потреби у спілкуванні через Інтернет. Вони не бажають і не здатні працювати, а будь-яка необхідність контактувати з людьми стає причиною істерії або панічних нападів. Така поведінка вважається розладом особистості, схожим на аутизм⁸. Причиною появи хікікоморі можуть бути психологічні травми, недоліки виховання тощо. Жодної користі для суспільства від таких людей немає. Те ж саме можна сказати й про правопорушників, які тривалий час провели в місцях позбавлення волі.

Для будь-якого суспільства на певній стадії його розвитку характерна лібералізація кримінально-виконавчої політики, яка, однак, не може розглядатися як самоціль. Її реалізація у вигляді зміни чинного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, а також у зміні принципів і методів діяльності кримінально-виконавчої системи в результаті має призвести до мінімізації проявів протиправної поведінки в суспільстві. Досвід ряду країн Західної Європи (які в більшості випадків відмовляються від традиційних для кримінального права видів покарань – арешт, позбавлення волі) свідчить, що за ефективністю досягнення превентивних цілей покарання ув'язнення поступається комплексній соціальній роботі з засудженим без його ізоляції від суспільства. У рамках багатьох зарубіжних пенітенціарних систем спостерігається розширення практики застосування покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, а також заміна покарання, визначеного в судовому вирокі, іншими заходами соціального обмеження⁹.

Деякі вчені стверджують, що злочинність може бути знижена переважно за рахунок того, що поліція й суди будуть ставитись до всіх громадян справедливо і шанобливо, а не за рахунок підвищення тяжкості покарань¹⁰. Дієвість юридичної відповідальності виявляється не в її жорстокості, тяжкості покарання, а в невідворотності. Сутність принципу невідворотності відповідальності зводиться до того, що будь-яка особа, у діяч чи бездіяльність якої встановлено склад правопорушення, підлягає покаранню, або ж до неї слід застосувати інші заходи впливу, передбачені законом.

Останнім часом покарання навіть стали розглядати як право потерпілого, а також як засіб досягнення миру й сталого розвитку. Однак покарання в жодному разі не повинно розглядатися як самоціль, а право жертви на правосуддя не повинно замінювати обґрунтування кримінального права як засобу захисту правових цінностей та інтересів за допомогою превентивної функції покарання.

Не можна сказати, що невідворотність покарання належним чином реалізується у вітчизняній правозастосовній практиці. Причина полягає в недоліках законодавства та «корупційній складовій діяльності правоохоронної системи і здійснення правосуддя»¹¹. Безкарність завжди призводить до здійснення нових злочинів.

Розгляд кримінального покарання як обов'язкового – відповідно до принципу боротьби з безкарністю – може приховувати той факт, що потреби жертв різні, що кримінальне право не завжди їх задовольняє і що покарання, як правило, призначаються без попереднього аналізу цілей покарання і того, чого насправді можна досягти стосовно конкретної жертви та суспільства¹². Покарання може перетворитися на перешкоду, якщо кримінальне переслідування і покарання, використовуючи виключно каральний і максималістський підхід, провокує нові епізоди насильства або не дає змоги покласти край насильству, що продовжується, віддаляє злочинців від ініціатив щодо встановлення істини та відшкодування збитків. У певних випадках держава може

спробувати задовольнити вимоги жертв за допомогою інших механізмів, наприклад матеріальне та моральне відшкодування, зіставляючи ці механізми з іншими цілями та потребами у пошуках найкращого можливого рішення для досягнення кінцевої мети підтримки соціального порядку, тобто сукупності законних інтересів суспільства і особи, що захищаються.

Висновки. Отже, метою юридичної відповідальності є закріплення, регулювання, а також охорона суспільних відносин, а саме: їх упорядкованість та урегульованість; запобігання протиправній поведінці; створення умов для належної реалізації прав і свобод; відновлення порушених суспільних відносин; поновлення порушених майнових прав, приведення їх до стану, що існував на момент вчинення дії, якою заподіяно шкоди; компенсація потерпілому моральної шкоди, завданої правопорушенням; формування уявлень у суб'єктів суспільних відносин про результати їх протиправних дій, перевиховання правопорушників; покарання правопорушників і відновлення справедливості.

Юридична відповідальність є найбільш ефективним і важливим засобом запобігання протиправній поведінці. Міра юридичної відповідальності, закріплена в санкціях правових норм, без застосування до конкретних ситуацій справляє інформаційно-ідеологічний і виховний вплив на суб'єктів, виражений у повідомленні про караність окремих видів діянь. Тут проявляється нормативна модель юридичної відповідальності (в об'єктивному сенсі), яка здатна виконувати лише функцію загальної превенції правопорушень. У разі реального юридичного факту правопорушення юридична відповідальність реалізується вже на індивідуальному рівні правового регулювання (юридична відповідальність у суб'єктивному сенсі).

Можливості запобігання правопорушенням залежать не лише від негативної, а й від позитивної юридичної відповідальності. Основна мета позитивної відповідальності – впорядкування суспільних відносин, а мета запобігання правопорушенням досягається насамперед у процесі регулювання за допомогою обов'язків, заборон, дозволів та заохочень. Метою негативної відповідальності є запобігання вчиненню правопорушення як наявним правопорушником, так і іншими потенційними правопорушниками в майбутньому. Крім зазначених спеціальних і загальних профілактичних ефектів, профілактична роль юридичної відповідальності може здійснюватися також через наслідки позбавлення волі та відшкодування завданої шкоди.

Покарання, особливо позбавлення волі, є одним із найбільш значних ризиків, пов'язаних із правопорушниками. Наслідки ув'язнення нечасто сприяють підвищенню рівня правосвідомості правопорушника. Стан психічного та фізичного здоров'я осіб, що відбули покарання у в'язниці, зазвичай свідчить про ймовірність рецидиву, а не правомірної поведінки.

Майбутні дослідження мають зосередитись на таких проблемах: впровадження європейських стандартів у сфері застосування юридичної відповідальності; знаходження нових способів запобігання протиправній поведінці. Щоб запобігти протиправній поведінці, змусити правопорушника зазнати

несприятливих наслідків за свої діяння та усвідомити їх шкідливість, вплинути на його правосвідомість, усі покарання повинні мати не лише каральний, а й стримуючий і виховний ефект.

1. Каленіченко Л. І. Сучасне розуміння сутності юридичної відповідальності в правовій думці. *Право і безпека*. 2015. № 3 (58). С. 26–31. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187222118.pdf> 2. Полонка І. Механізм неправомірної поведінки в теорії права: авторський підхід. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 243–247. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/6/45.pdf> 3. Rahmadia F. Theoretical and Conceptual Reflection Regarding Corporate Criminal Responsibilities Influencing the Formulation of Laws. *Lentera Hukum*. 2020, mar. Vol. 7. Issue 1. P. 17–36. doi: <https://doi.org/10.19184/ejhl.v7i1.14297> 4. Bystranowski P. Retributivism, Consequentialism, and the Risk of Punishing the Innocent: The Troublesome Case of Proxy Crimes. *Diametros*. 2017. № 53 (October). P. 26–49. <https://doi.org/10.13153/diam.53.0.1099> 5. Cesare Bonesana di Beccaria. An Essay on Crimes and Punishments [1764]. URL: https://files.libertyfund.org/files/2193/Beccaria_1476_EBk_v6.0.pdf 6. Quandt K. R., Jones A. Research Roundup: Incarceration can cause lasting damage to mental health. 2021, May 13. URL: <https://www.prisonpolicy.org/blog/2021/05/13/mentalhealthimpacts/> 7. Wallace D., Wang X. Does in-prison physical and mental health impact recidivism? *SSM – Population Health*. 2020. Vol. 11, August. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100569> 8. Мори Є. Хікікоморі. Чому японська молодь не виходить з дому і як не стати хікікі. 2020, 2 квітня. URL: <https://suspilne.media/culture/24044-hikikomori-comu-aponska-molod-ne-vihodit-z-domu-i-ak-ne-stati-hikki/> 9. Jouet M. Foucault, prison, and human rights: A dialectic of theory and criminal justice reform. *Theoretical Criminology*. 2022. Vol. 26(2). P. 202–223. P. 203. URL: <https://doi.org/10.1177/13624806211015968> 10. Sherman L. W. Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 1993. Vol. 30(4). P. 445–473. <https://doi.org/10.1177/0022427893030004006> 11. Богуцький П. Невідворотність покарання в українському праві. 2018, 11 червня. С. 450. URL: https://ukrainepravo.com/editor_column/donum-auctoris/nevidvorotnist-pokarannya-v-ukrayinskomu-pravi/ 12. Maculan E., Gil Gil A. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40. Issue 1. March. P. 132–157. P. 134. <https://doi.org/10.1093/ojls/gqz033>

References

1. Kalyenichenko L. I. Suchasne rozuminnia sutnosti yurydychnoyi vidpovidal'nosti v pravoviy dumtsi. *Pravo i bezpeka*. 2015. № 3 (58). С. 26–31. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187222118.pdf> 2. Polonka I. Mekhanizm nepravomirnoyi povedinky v teoriiyi prava: avtors'kyi pidkhid. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2018. № 6. С. 243–247. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/6/45.pdf> 3. Rahmadia F. Theoretical and Conceptual Reflection Regarding Corporate Criminal Responsibilities Influencing the Formulation of Laws. *Lentera Hukum*. 2020, mar. Vol. 7. Issue 1. P. 17–36. doi: <https://doi.org/10.19184/ejhl.v7i1.14297> 4. Bystranowski P. Retributivism, Consequentialism, and the Risk of Punishing the Innocent: The Troublesome Case of Proxy Crimes. *Diametros*. 2017. № 53 (October). P. 26–49. <https://doi.org/10.13153/diam.53.0.1099> 5. Cesare Bonesana di Beccaria. An Essay on Crimes and Punishments [1764]. URL: https://files.libertyfund.org/files/2193/Beccaria_1476_EBk_v6.0.pdf 6. Quandt K. R., Jones A. Research Roundup: Incarceration can cause lasting damage to mental health. 2021, May 13. URL: <https://www.prisonpolicy.org/blog/2021/05/13/mentalhealthimpacts/>

mentalhealthimpacts/ 7. Wallace D., Wang X. Does in-prison physical and mental health impact recidivism? *SSM – Population Health*. 2020. Vol. 11, August. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100569> 8. Mori Ye. Khikikomori. Chomu yapons'ka mold' ne vykhodyt' z domu i yak ne staty khikki. 2020, 2 kvitnya. URL: <https://suspilne.media/culture/24044-hikikomori-comu-aponska-molod-ne-vihodit-z-domu-i-ak-ne-stati-hikki/> 9. Jouet M. Foucault, prison, and human rights: A dialectic of theory and criminal justice reform. *Theoretical Criminology*. 2022. Vol. 26(2). P. 202–223. P. 203. URL: <https://doi.org/10.1177/13624806211015968> 10. Sherman L. W. Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 1993. Vol. 30(4). P. 445–473. <https://doi.org/10.1177/0022427893030004006> 11. Bohuts'kyi P. Nevidvorotnist' pokarannya v ukrayins'komu pravi. 2018, 11 chervnya. P. 450. URL: https://ukrainepravo.com/editor_column/donum-auctoris/nevidvorotnist-pokarannya-v-ukrayinskomu-pravi/ 12. Maculan E., Gil Gil A. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40. Issue 1. March. P. 132–157. P. 134. <https://doi.org/10.1093/ojls/gqz033>

Tymoshenko Vira. The influence of legal responsibility on illegal behavior

The essence and relationship and interdependence of legal responsibility and legal behavior are considered, in particular, the influence of legal responsibility on illegal behavior. The preventive function of legal responsibility is analyzed, in particular the methods of its implementation. It is emphasized that one of the main directions of the legal impact of legal responsibility on social relations and the consciousness of the offender is its punitive function. The purpose of punishment is not to torture the person who committed the crime, but to prevent the perpetrator from causing harm to society, to prevent other persons from committing the crime (crime prevention). In order to achieve the goal of punishment, it is necessary to form a high level of legal awareness among legal subjects. The effectiveness of legal responsibility is manifested not in its cruelty, severity of punishment, but in its inevitability. The main goal of positive responsibility is to create an orderly state of social relations, and the goal of preventing offenses is achieved primarily in the process of regulation with the help of duties, prohibitions, permits and incentives. The purpose of negative liability is to prevent the commission of offenses both by the existing offender and by other potential offenders in the future. Legal responsibility is recognized as the most effective and important means of preventing illegal behavior. In order to prevent illegal behavior, make the offender suffer adverse consequences for his actions and realize their harmfulness, influence his legal awareness, all punishments should have not only a punitive, but also a deterrent and educational effect.

Key words: legal responsibility, illegal behavior, offense, legal relations, coercion, duty, state, law.